

ONLY FOR EDUCATIONAL PURPOSE AND PRIVATE CIRCULATION

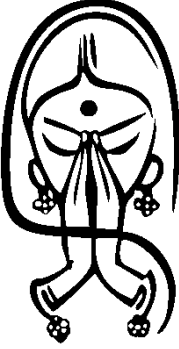

દીવાદાંડી

વર્ષ : ૭
વર્ષ અંક : ૮/૧૦
સળંગ અંક : ૫૬/૫૭
ઓક્ટોબર/નવેમ્બર : ૨૦૧૬

શૈક્ષણિક ઈ-સામયિક (માસિક)

સંપાદક

મનીષ સુથાર
મદદનીશ શિક્ષક
શ્રી સમાદરા પ્રા.શાળા
તા.જિ:ખેડા
પિન.૩૮૭૧૨૦

ગિજુભાઈ બધેડા

"બાળકોને શિક્ષા, સ્પર્ધા અને
લાલચથી દૂર રાખો."
- ગિજુભાઈ

○ સાંકળિયું ○

- (૧) નૂતન વર્ષાભિનંદન
- (૨) ગિજુભાઈ બધેકા
- (૩) સાંસ્કૃતિક વન

○ શિક્ષકોને/વાચકોને ○

○ પ્રાથમિક શિક્ષકોને ઉપયોગી, પ્રેરણાદાયી બને તેવા મૌલિક, અનુભવજન્ય, અભ્યાસપૂર્ણ ટૂંકા લેખો, માહિતિ, સમાચાર કે વિશેષતા આવકાર્ય છે.

○ અસ્વિકૃત લેખો કે કૃતિઓ પરત મોકલવામાં આવતી નથી.

○ જે તે લેખ કે વિચારો અંગેની જવાબદારી જે તે લેખકની રહેશે.

○ જે તે લેખકના લેખો, વિચારો સાથે સંપાદક મંડળ સંમત છે તેમ માનવું નહીં.

○ આ સામયિક શૈક્ષણિક હેતુ માટે જ છે.

○ આપના પ્રતિભાવો અને સૂચનો હંમેશા આવકાર્ય રહેશે.

○ વિચારમોતી ○

સંકલન : મનીષ સુથાર

તું એકલો નહિ, પણ એકડો છે,
હજાર મીડાં તારી રાહ જુએ છે.

.....

કોઈ માણસ એમ કહે કે એણે કદી ભૂલ નથી કરી, તો સમજવું કે તેણે કદી કંઈ નવું કરવાની કોશિશ જ નથી કરી. – આઈન્સ્ટાઈન

.....

બાળકનું મન દરિયાથી પણ વિશાળ છે, તેને પામવા શિક્ષકે મરજીવા બનવું પડે.

.....

ઉપદેશક નહિ, પણ ઉદાહરણરૂપ બનો.

.....

બીજાની વાત શાંતિથી સાંભળવી એ સૌથી મોટો સદગુણ છે.

.....

ઉઘડી છે ફૂલ જેવી લઈ લે, સવાર લઈ લે !

સરકયું સમયના મુખથી સ્મિત, આ લગાર લઈ લે !

નૂતન વર્ષાભિનંદન

♣ દીવાળી અને નૂતનવર્ષ :

યોગી ભર્તુહરીએ પોતાના વૈરાગ્યશતકમાં કહ્યું છે :

યત્રાનેકઃ ક્વચિદ્દપિ ગૃહે તત્ર તિષ્ઠત્યથૈકો
યત્રાપ્યેકસ્તદનુ બહવસ્તત્ર ચાન્તે ન ચૈકઃ ।
ઈત્યં ચેમૈ રજનીદિવસૌ દોલયાનિ દ્વિવાક્ષો
કાલઃ કાલ્યા ભુવનફલકે ઋડતિ પ્રાણિશારૈઃ ॥

અર્થાત એક ઘરમાં અનેક માણસો હતાં ત્યાં એક જ દેખાય છે. જ્યાં એક માણસ હતો ત્યાં કેટલાય થયાં અને અંતે એકેય બાકી ના રહ્યું. એવી રીતે રાત અને દિવસના બે પાસા ફેંકતો કાળ પ્રાણીઓરૂપી સોગટીઓથી સંસારરૂપી વિશાળ સનાતન ચોપાટ પર કાળ સાથે ક્રીડા કરે છે.

એ કાળક્રીડા સાથેનું એક વિશેષ ચક્ર પૂરું થયું. એના વિશાળ રંગમંચ પરના એક અનોખા અભિનયનો અંત આવ્યો. એનો એક અંક પૂરો થયો. એની ઉપર કામચલાઉ પડદો પડી ગયો. એક વર્ષ—અલબત્ત માનવીય ગણના પ્રમાણેનું એક વર્ષ—પૂરું થયું. નૂતનવર્ષ અથવા બેસતાવર્ષનું એ પર્વ યુગોથી ઉજવાઈ રહ્યું છે. છતાં પણ એ પુરાણું નથી થયું, નીરસ નથી બન્યું અથવા તો ઓછું આકર્ષક નથી બન્યું. આજે પણ એને એટલા જ આનંદપૂર્વક ઉજવવામાં આવે છે. રોજ મોડા ઉઠનારા માણસો આજના પવિત્ર પર્વ દિવસના મહાત્મ્યનું સ્મરણ કરીને શાસ્ત્ર મર્યાદાનું પાલન કરતા હોય તેમ બ્રાહ્મમુહૂર્તમાં ઊઠી ગયા હશે, સ્નાનાદિથી નિવૃત્ત થયા હશે અથવા સાલમુબારક કહીને પ્રસન્ન થયા હશે. નાના—મોટાને પગે લાગ્યા હશે અને એમના શુભાશીર્વાદ મેળવીને ઘન્ય બન્યા હશે. નવાં વસ્ત્રો પહેરવાનું, મિષ્ટાન્ન જમવાનું ને મિત્રોને, મુરબ્બીઓને, પૂજ્ય પુરૂષોને મળવાનું આજે ખાસ ધ્યાન રખાયું હશે. બેસતાવર્ષનો દિવસ આવી રીતે આનંદનો ને ઉત્સવનો બન્યો હશે.

કાળચક્રનું એક વિશેષ વર્ષ પૂરું થયું અને કાળચક્રનું એક વિશેષ વર્ષ આરંભાયું. આપણે એનો ઉત્સવ કરીએ એ બરાબર છે. ઉત્સવ કરવાનો આપણને અધિકાર છે. એ આપણો સ્વભાવ છે, પરંતું એથી આગળ વધીને આપણે ચિંતન પણ કરવું જોઈએ અથવા કહો કે આત્મનિરીક્ષણ. વીતેલા વરસનો વિચાર કરીને એની સફળતાઓનું સરવૈયું કાઢીને તથા ગુણદોષોનો હિસાબ કરીને ક્ષતિઓને દૂર કરવાનો ને વિશેષતાઓને વધારવાનો, અશુભમાંથી મુક્તિ મેળવવાનો ને શુભને વધારે ને વધારે પ્રમાણમાં સુદૃઢ કરવાનો સંકલ્પ કરીએ, કાર્યક્રમ ઘડીએ અને એને વફાદાર રહીએ. આપણા જીવનના આદર્શોનું સ્મરણ કરીએ. જે લક્ષ્યાંકોની સિદ્ધિ કરવાના સંકલ્પો સેવ્યા છે તેમને સિદ્ધ કરવાના સંકલ્પો કરીએ. વીતેલા વર્ષના રાગદ્વેષો, મનભેદો, મતભેદો, ઈર્ષ્યાઓ અને મતમત્સરોને દફનાવી દેવાની કોશિષ કરીએ. જીવનને નવા વર્ષ દરમિયાન નવો આકાર આપવાનો પ્રયત્ન કરીએ તો નૂતનવર્ષ સાચોસાચ નૂતનવર્ષ બની શકે ને માત્ર કેલેન્ડરમાં જ ના રહેતાં જીવનમાં ખરેખર નવું વર્ષ મૂર્તિમંત બને. નૂતનવર્ષમાં માનવમાત્રને માટે એવી ઘણી ઘણી શક્યતાઓ રહેલી છે. એમને સાકાર કરીએ તો નૂતનવર્ષનો ઉત્સવ સફળ બને. બાકી તો કાળદેવતા પોતાનું કાર્ય કરે જાય છે અને એક દિવસ નૂતનવર્ષની પરંપરા પણ પૂરી થશે. કારણ કે એનો ઉત્સવ કરવા માટે આપણે હોઈશું પણ નહિ.

આજના પવિત્ર અને નવા શુભ દિવસે માત્ર હાથ મેળવવાની સાથે હૈયાં પણ મળે એવું કરીએ. કેવળ મુખમાંથી જ મંગલ શબ્દોચ્ચાર ના કરીએ. અંતરને પણ અભિલાષાઓથી અલંકૃત ને શુભ ભાવનાઓથી ભરપૂર કરીને બોલતું કરીએ. આજે આંખની સાથે અંતર અને આત્મામાં પણ ચમક હોય. વસ્ત્રપરિધાન માત્ર બહારનાં જ ના હોય, અંદરના સદ્વિચાર, સદાચાર અને સત્કર્મો પણ હોય. સાલ મુબારક બને ત્યાં સુધી બરબાદ ન થાય એને માટેનું મંગલમય અનુકૂળ આચરણ કરવાનો નિરધાર કરીએ. નૂતન વર્ષ આપણે માટે જ નહિ, પણ બીજા બધાને માટે, વધારેમાં વધારે માનવો માટે, સમસ્ત રાષ્ટ્ર ને સંસાર માટે, સુખશાંતિ સમૃદ્ધિદાયક કલેશવિદારક, કલ્યાણકારક નૂતન વર્ષ બને એવું આપણે ઈચ્છીએ. આજના દિવસ દરમિયાન જે ચેતના, સદ્ભાવ, ઉત્સાહ ને તરવરાટ દેખાય છે તે આવતીકાલે શમી ના જાય, પરંતું દિનપ્રતિદિન વધ્યા કરે અને

એવી રીતે નૂતન વર્ષ આજના દિવસ પૂરતું મર્યાદિત નહિ પણ કાયમનું બને એને માટે આપણે પ્રામાણિકપણે પ્રયત્નો કરીએ.

દિવાળી ને નૂતનવર્ષનાં પર્વો એકબીજા સાથે સંકળાયેલાં છે.દિવાળી વર્ષનો છેવટનો દિવસ અને લક્ષ્મીપૂજનનો ઉત્સવ દિવસ મનાય છે.આ દિવસે વેપારીઓ ચોપડા પૂજન કરે છે.એવી રીતે આપણે વીતેલા વરસના જીવનરૂપી ચોપડાને પૂરેપૂરો તપાસવો જોઈએ,ને જમા-ઉધારના પાસાનો પૂરેપૂરો વિચાર કરવો જોઈએ.

દિવાળીના દિવસે ઘરમાં અને બહાર દીવા કરવામાં આવે છે.એ દીવા શાને માટે છે ને શેના છે ? માનવના જીવનમાં, દીલ અને દીમાગમાં એવા જ દીવા પ્રગટાવવાના છે.સ્નેહના, દયાના, શીલના, સંયમના, જ્ઞાનના, સંપના, સદ્ભાવના ને સેવાભાવનાં દીવા.જ્યાં જ્યાં અવિદ્યારૂપી આસુરી સંપતિનો અંધકાર છે ત્યાં ત્યાંથી તેને દૂર કરવાનો છે ને નવા પ્રકાશને પ્રગટાવવાનો છે.આપણે જે બહારના દીવા કરીએ છીએ તે એની દીક્ષા માટેના છે.આપણી અંદર પણ એવા દીવા થવા જોઈએ.સંપ, સ્નેહ અને સહકારના દીવા સમાજમાં પણ સર્વત્ર થવા જોઈએ.એને માટે આપણે આપણી શક્તિના પ્રમાણમાં બીજાને મદદરૂપ થવાનું વ્રત લેવું જોઈએ.સમાજમાં જ્યાં જ્યાં નિરક્ષરતા, દીનતા, ભેદભાવ, દુઃખ અને બીજા અંધકારના અવશેષ છે ત્યાં ત્યાંથી તેમને દૂર કરીને પ્રકાશ પાથરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

દિપક આત્માનું પણ પ્રતીક છે.આત્માને શાસ્ત્રોમાં જ્યોતિઓનો જ્યોતિ કહ્યો છે.એ જ્યોતિને ઓળખવા માટે પવિત્ર, પ્રેમમય, પ્રકાશિત જીવન જોઈએ.એના માટે સમજપૂર્વકની સાધના જોઈએ.દિપક પ્રગટાવીને,દીપકની ઉપાસના કરીને આપણે આત્માનું સ્મરણ કરીએ છીએ, પણ આપણે આત્માના સાક્ષાતકારનો સંકલ્પ સેવીએ છીએ ખરા ? એવો સંકલ્પ ના સેવતા હોઈએ તો સેવવો જોઈએ.તો જ દીપાવલી અને નૂતનવર્ષનું પર્વ સાર્થક ઠરી શકે. ('અધ્યાત્મ' સામયિકમાંથી સાભાર...)

ચલો, દિલને પણ થોડુંક સાફ કરી જ લઈએ !

સંકળાઈને પથ્થરમાંથી પાસ થઈ જા,વ્યકિત્વ ભલે ના રહે ઓજસ થઈ જા,
માની લીધું સંસાર છે સાગર જેવો,ખારાશ વધે હૃદયથી તો સબરસ થઈ જા.

— પૂરી

દરેક માણસનો પોતીકો સ્વભાવ હોવાનો અને એ ઓલવેઝ બીજા માણસથી અલગ હોવાનો. માણસની સૌથી મોટી ખૂબી એ જ છે કે બે વ્યક્તિ ક્યારેય સરખી હોતી નથી. ચહેરો કદાચ થોડોક મળતો આવે, પણ ચાલ ચલગત ક્યારેય સેમ ટુ સેમ નહીં હોવાની. આપણે બધા કોઈ એક બીબાની કાર્બન કોપી નથી. દરેકની પોતાની પર્સનાલિટી છે. મગજનું માપ અને વજન કદાચ એક હોઈ શકે, પણ વિચારોનો આકાર અને કદ જુદાં હોય છે. સહજીવન એ બીજું કંઈ જ નથી, પણ 'આર્ટ ઓફ એડજસ્ટમેન્ટ' છે. આપણા સુખનો ઘણો મોટો આધાર આપણે આ કલા કેટલી હસ્તગત કરી છે તેના ઉપર છે. તમે કોઈને સહન ન કરી શકો તો તમને પણ કોઈ સહન કરી શકશે નહીં. બાંધછોડ વગર ક્યાંય બંધાઈ શકાતું નથી.

જિંદગી એ જીવન સાથેનું ચુંબન છે અને ક્ષણો સાથેનું આલિંગન છે. મોઢું મચકોડીને તમે જિંદગીને ચુંબન કરશો તો જિંદગી પણ તમારી સાથે મોઢું મચકોડશે. એક માણસ હતો. દેખાવે ખૂબ સુંદર. અરીસા સામે જ્યારે ઊભો રહે ત્યારે તેને થતું કે હું સુંદર છું, હેન્ડસમ છું. એ માણસને એકિસડન્ટ થયો. ચહેરો થોડો બગડી ગયો. એ અરીસા સામે હવે ઊભો રહેતો ત્યારે તેને થતું કે હું સુંદર નથી, હું કદરૂપો છું. એક વખત એક સંતને તે મળ્યો. સંતને કહ્યું હું સુંદર હતો, પણ હવે હું કદરૂપો છું. સંતે હસીને કહ્યું એમ, તું એમ જ માને છે ? તું એમ કેમ નથી માનતો કે તું તું જ છે. અગાઉ પણ તું જ હતો અને અત્યારે પણ તું જ છે. તું કદરૂપો હોત અને પછી સુંદર હોત તો પણ તું તું જ હોત. આપણી માન્યતાઓ આપણે જ ઘડતા હોઈએ છીએ. બાકી આપણે આપણને જેવા સમજીએ એવા જ આપણે હોઈએ છીએ. જિંદગીનું પણ એવું જ છે. તમે માનો તો જિંદગી સુંદર છે અને તમે માનો તો જિંદગી કદરૂપી. પણ એકાદ નાના અમથા અકસ્માતથી તમારી માન્યતા ન બદલો.

માણસ વિશેની એક માન્યતા એવી છે કે માણસ એટલે તેનો સમય અને તેના સંજોગ. માણસ હંમેશા પોતાના સમય અને સંજોગ મુજબ વર્તન કરે છે. કોઈ ખરાબ વર્તન કરે ત્યારે આપણે કહીએ છીએ કે હમણાં તેનો સમય ખરાબ છે. અલબત્ત, કેટલાક લોકો સમય અને સંજોગોને આધીન નથી હોતા, તેઓ માત્ર પોતાને આધીન હોય છે. સમય ભલે ને બદલાયો, સંજોગો ભલે ને હવે પહેલાં જેવા નથી, પણ હું તો એનો એ જ છુંને ? હું શા માટે બદલાઉં ?

વર્ષ પૂરું થાય એટલે હંમેશા આપણે સરવાળા—બાદબાકી અને હિસાબકિતાબ કરતા હોઈએ છીએ. નફામાં રહ્યા કે ખોટમાં એની ગણતરી માંડીએ છીએ. તમારું ગયું વર્ષ કેવું ગયું ? આ વર્ષમાં તમે કેવું જીવ્યા ? તમારી લાઈફ પ્લસ થઈ કે માઈનસ ? સરવાળે જે બચ્યું છે તે આનંદ છે કે અફસોસ ? શાંતિ છે કે સન્નાટો ? સુખ છે કે સઘિયારો ? જિંદગીની મજા જ એ છે કે તે વારંવાર તક આપે છે. ગયું વર્ષ સરખું નથી જીવ્યા ? કંઈ વાંધો નહીં. આવતા વર્ષે દોઢું કે બમણું જીવી લેજો, પણ એ માટે તમારી તૈયારી છે ? જિંદગી ખોવાઈ ગઈ હોય તો એને શોધી લો. માણસ બધું જ યાદ રાખે છે, માત્ર જીવવાનું ભૂલી જાય છે. સમયની સાથે એ વહીને એટલો બધો દૂર ચાલ્યો જાય છે કે એને ખબર જ નથી પડતી કે એ ક્યાં પહોંચી ગયો. એને એ પણ

વિચારવાનો સમય નથી હોતો કે તેને ક્યાં પહોંચવું હતું.તમને ખબર છે કે તમારે ક્યાં પહોંચવું હતું ? અને હવે ક્યાં પહોંચવું છે ? જો તમને ખબર હોય તો તમે એ પણ વિચારી લો કે તમે જે રસ્તે છો એ રસ્તો તમારે જ્યાં પહોંચવું છે ત્યાં જ જાય છે ને ? ખોટો રસ્તો પકડાઈ ગયો હોય તો રસ્તો બદલી નાખો.માણસે જો બદલવું હોય તો ક્યારેય મોડું થયું હોતું નથી.

દિવાળીના તહેવાર સાથે સફાઈનો મહિમા છે.આપણે ઘર,ઘંઘા—વ્યવસાયના સ્થળની સફાઈ કરીએ છીએ.એવી માન્યતા છે કે તેનાથી બરકત આવે છે.બરકત માત્ર આર્થિક નથી હોતી,આત્મિક પણ હોય છે.બધું સાફ કરવાની સાથે આપણે દિલને સાફ કરીએ છીએ ખરા ? દિલ પર રોજ થોડા થોડા થર જામતા રહે છે.મનને હળવું ન રાખીએ તો મન પણ મલિન બની જાય છે.ગયા વર્ષમાં બંધાઈ ગયેલી ગાંઠો છોડવાનો આ અવસર છે.

નવી શરૂઆત માટે જરૂરી છે કે જૂનું ભૂલી જઈએ.એક મિત્ર સાથે આ વિશે વાત થતી હતી ત્યારે તેણે કહ્યું કે પાટી થોડી છે કે ભૂંસી નાખીએ ? હા,પાટી નથી પણ એટલું તો ચોક્કસ છે કે જ્યાં સુધી જૂનું ભૂંસી ન નાખીએ ત્યાં સુધી નવું લખી કે રચી શકાતું નથી.જે ગયું તે ગયું તેને પકડી રાખવાથી બંધન સિવાય કંઈ જ મળતું નથી.આ વર્ષે તમારે કોઈ એક વ્યક્તિને માફ કરવાની હોય તો તમે કોને કરો ? એ જ વ્યક્તિનું નામ સામે આવશે,જેણે તમારું દિલ દુભાવ્યું હશે.બસ એને માફ કરી દો,હળવાશ આપોઆપ લાગશે.

દિલના ખૂણાઓને સાફ કરી દો,રોશની તો ત્યાં છે જ.હળવાશ જ જિંદગીને જીવવા જેવી બનાવે છે.આપણે દિલ પર જેટલું વજન નાખતા રહેશું એટલું ને એટલું તે ભારે થતું રહેશે.હાથમાં કે માથે વજન હોય તો ધાર્યું ચાલી શકાતું નથી.એવું જ દિલ પર વજન હોય તો જીવી શકાતું નથી.

સૂર્ય ઊગે ત્યારે શાંત હોય છે.સૂર્યનાં પહેલાં કિરણો કોમળ હોય છે.તેનું કારણ કદાચ એ જ હોય છે કે અંધકાર હટાવીને આવે છે.અંધકાર હટે એટલે ઓટોમેટિક કોમળતા આવે છે.ઝાકળનાં બિંદુઓ પણ સવારે જ પ્રગટે છે.બપોરે જે દેખાય છે એ તો મૃગજળ હોય છે.નવા વર્ષની શરૂઆત નવા વિચારો, નવી કલ્પનાઓ અને નવાં સપનાઓ લાવે એવી ઈચ્છા હોય તો દિલનો ભાર થોડો હળવો કરી દો.જિંદગી બદલાતાં એક ક્ષણ લાગે છે, બસ એવી એક ક્ષણ કે જ્યારે આપણે નક્કી કરવાનું હોય છે કે કોઈ દુશ્મન નથી, કોઈ ગુસ્સો નથી,કોઈ નારાજગી નથી, કોઈ ઉદાસી નથી, કોઈ જ રોષ નથી અને કોઈનો દોષ નથી.જિંદગી બહું સુંદર છે, સાત્વિક છે, સરળ છે, સહજ છે.બસ જિંદગીને હળવી રાખવાની ફાવટ હોવી જોઈએ.વર્ષ જાય છે અને સાથે વિદાય કરવા જેવું ઘણું બધું હોય છે.દિલ પર નજર નાખી અને થોડુંક ખાંખેરી નાખો,બધું જ હળવું લાગશે.

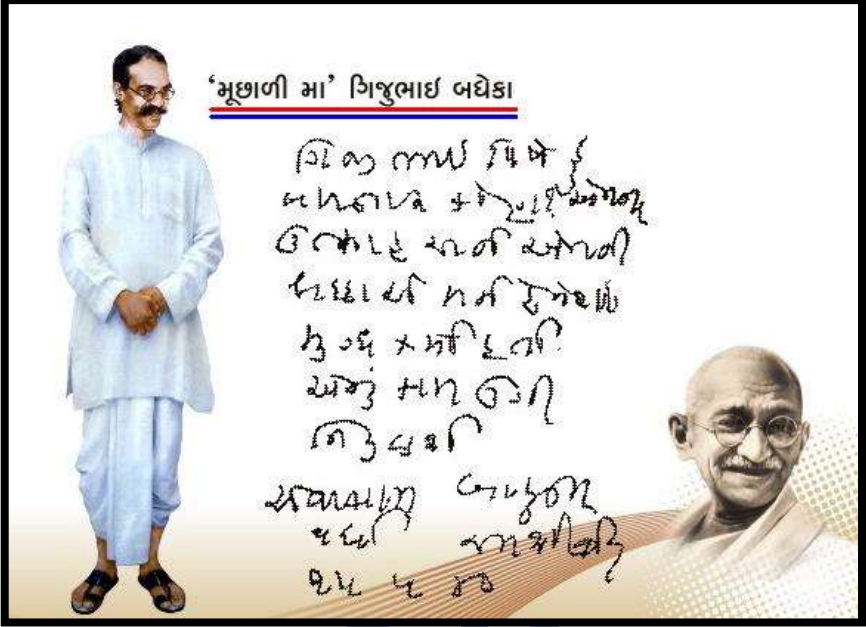
છેલ્લો સીન :

રોજ એકાદ માનવીને સુખી કરજો જ, પછી ભલે એ તમે પોતે જ હોવ.

— સ્ટેનડ હોલ.

(સંદેશ વર્તમાનપત્રની સંસ્કારપૂર્તિમાંથી સાભાર... 'ચિંતનની પળે' કોલમ,લેખક : કૃષ્ણકાન્ત ઉનડકટ

શ્રી ગિજુભાઈ બઘેકા (મૂછાળી મા)

ઈ.સ. ૧૮૮૫ના નવેમ્બરની ૧૫મી તારીખે તેમનો જન્મ થયો હતો. વલ્લભીપુર તેમનું વતન. પ્રાથમિક શિક્ષણ ત્યાં વલ્લભીપુરમાં લીધું હતું. માધ્યમિક શિક્ષણ ભાવનગરમાં લીધું હતું. વકીલાતનું શિક્ષણ મુંબઈમાં લીધું હતું. સુરેન્દ્રનગર— વઢવાણમાં વકીલાત કરતા હતા.

તેમના ઘરે પુત્ર જન્મ થયો. એ પુત્રને કેમ ઉછેરવો અને એને કેમ શિક્ષણ આપવું એ અંગે તેઓ ખૂબ વિચાર કરતા હતા. બાળકને મારવાનું અને મારીમારીને ભયથી શિક્ષણ આપવાનું ગિજુભાઈને ગમતું નહોતું.

છેવટે એકદિવસ વકીલાત છોડી ભાવનગરમાં દક્ષિણામૂર્તિ સંસ્થામાં આવીને શિક્ષક બન્યા. શરૂઆતમાં હાઈસ્કૂલનાં મોટાં બાળકોને તેઓ ભણાવતા. પછી તેમણે બાલમંદિરમાં કામ કરવાનું શરૂ કર્યું. બાલમંદિરની શરૂઆત ૧૯૨૦ના ઓગસ્ટ માસમાં કરી. ગિજુભાઈના મિત્રશ્રી હીરાલાલ શાહે મદદ કરી અને ટેકરી ઉપરનું બાલમંદિરનું

મકાન બંધાયું. પૂજ્ય કસ્તૂરબાને હાથે એ બાલમંદિરનું ઉદ્ઘાટન થયું હતું. આજે પણ એ બાલમંદિર સરસ રીતે ચાલે છે.

કેળવણીનું કામ કરતાં કરતાં તેમને બાલશિક્ષણની નવી ફિલસૂફી અને નવા વિચારોનું દર્શન થયું. આ વિચારોને તેમણે પ્રયોગોની સરાણે ચડાવ્યા અને પોતાના કાર્યોમાં તેનો સફળ અમલ કર્યો. અને આ રીતે તેમણે સુંદર અને સુવ્યવસ્થિત શૈક્ષણિક પદ્ધતિઓ આપી.

ગિજુભાઈનું બાલમંદિર સરસ રીતે ચાલવા માંડ્યું. પરંતુ ગિજુભાઈનું એક બાલમંદિર સરસ રીતે ચાલે તેથી દેશના કરોડો બાળકોને કેટલાને ફાયદો થાય ? ગિજુભાઈ તો બાળકોના ગાંધી હતા. તેમની નજર સમક્ષ દેશનાં કરોડો બાળકો તરવરવા લાગ્યાં. નૂતન બાલશિક્ષણ પદ્ધતિ વ્યાપક બને અને દેશનાં કરોડો બાળકોને તેનો લાભ મળે એ ભાવના એમના દિલને પ્રેરવા લાગી. તેમણે કહ્યું : "હું આપણાં લાખો બાળકોનો વિચાર કરું છું. આપણી આંખ આગળ લાખો બાળકો રૈસાતાં હોય અને તે આપણે ઊભા ઊભા જોયા કરીએ એ કેમ બને ? અત્યારે તો એક જ વાત. આ બાળકોનાં ખૂન થતાં અટકે તે માટે શંખ ફૂંકો અને જેઓના કાન બહેરા થઈ ગયેલા છે એમના કાનને પણ ફોડી નાખે એવો પ્રયત્ન અવાજ કરો. હું આજે એવો શંખ ફૂંકુ છું. નૂતન બાળકેળવણીનું મોટું મોજું ઊભું થઈ જાય તો મારે બસ છે."

અને એમણે એવું મોજું ઊભું કર્યું પણ ખરું. પોતાના સહકાર્યકરોને તાલીમ આપી. અધ્યાપન મંદિર શરૂ કરીને સેંકડો બાલશિક્ષકો તૈયાર કર્યા. માતા-પિતા અને વાલીઓની સભાઓ ભરી તથા તેમને માટે સાહિત્ય લખીને સમાજને તૈયાર કર્યો. પત્રિકાઓ અને સામયિકો ચલાવ્યાં. નૂતન બાલશિક્ષણ સંઘની સ્થાપના કરીને ગુજરાત અને દેશભરમાં એક મોટું મોજું ઊભું કર્યું. સમગ્ર સમાજને બાળકો પ્રત્યે જોવાની, વર્તવાની નવી દ્રષ્ટિ આપી અને પોતાની પાછળ અગણિત કાર્યકરોની વણઝાર ઊભી કરી.

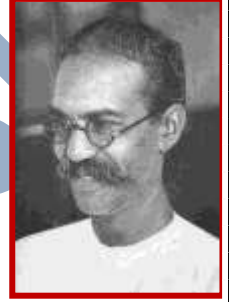
ગિજુભાઈએ સૌને કહ્યું : "શિક્ષકોએ અને મા-બાપોએ કરેલી અને બાળકોના હક માટે ભલે ઈતિહાસમાં કોઈ લડત ન થઈ હોય, પણ આપણે તો શરૂ કરીએ. આ યુદ્ધ આપણે આપણી સંકુચિતતા સામે, આપણા મતાગ્રહો માટે, આપણા અજ્ઞાન

સામે,આપણી પોતાની ગુલામી સામે,આપણા ભેદભાવ અને આપણી નાસ્તિકતા સામે કરીએ."

આમ કહીને તેઓ આગળ ચાલ્યા અને સૌને પોતાની સાથે ચાલવાનો આદેશ આપ્યો.બાલશિક્ષકોની અને બાલહિતચિંતકોની વણઝાર તેમના કદમની સાથે કદમ મિલાવતી ચાલી નીકળી.

આવા હતા ચૈતન્યપુંજ ગિજુભાઈ, નમો નમઃ !

○ ગીજુભાઈની જીવન ઝરમર ○

- ♣ નામ : ગિરજાશંકર ભગવાનજી બઘેકા
- ♣ ઉપનામ : બાળકોની મૂંઠાળી મા,વિનોદી,બાળકોના બેલી
- ♣ જન્મ : ૧૫ નવેમ્બર, ૧૮૮૫ (ચિતળ,અમરેલી)
- ♣ અવસાન : ૨૩ જૂન, ૧૯૩૯
- ♣ અભ્યાસ : મેટ્રીક
- ♣ વ્યવસાય : વકીલાત, શિક્ષણ-કેળવણી
- ♣ જીવન ઝરમર :
 - શિક્ષણમાં જોડાતાં પહેલાં ડીસ્ટ્રીક્ટ હાઈકોર્ટમાં વકીલ.
 - કેળવણીકાર,બાળકેળવણીના પ્રણેતા.
 - ગુજરાતમાં બાળશિક્ષણનો પાયો નાખ્યો.
 - શિક્ષકો અને વાલીઓને ઉપયોગી પુસ્તકો લખ્યા.
 - લોકવાર્તાઓને બાળભોગ્ય સ્વરૂપ આપ્યું.

♣ મુખ્ય રચનાઓ :

○ શિક્ષણ : વાર્તાનું શાસ્ત્ર, મા-બાપ થવું આકરું છે, સ્વતંત્ર બાલશિક્ષણ, મોન્ટેસરી પદ્ધતિ, અક્ષરજ્ઞાન યોજના, બાલ ક્રીડાંગણો, શિક્ષક હો તો, ઘરમાં બાળકે શું કરવું

○ બાળ સાહિત્ય : ઈસપના પાત્રો, કિશોર સાહિત્ય (૧-૬), બાલ સાહિત્ય માળા (૨૫ ગુચ્છો), બાલ સાહિત્ય વાટિકા (૨૮ પુસ્તિકા), જંગલ સમ્રાટ ટાર્ઝનની અદ્ભૂત કથાઓ (૧-૧૦), બાલ સાહિત્ય માળા (૮૦ પુસ્તકો)

○ ચિંતન : પ્રાસંગિક મનન, શાંત પળોમાં

♣ સન્માન :

○ ૧૯૨૮ : બીજા મોન્ટેસરી સંમેલનના પ્રમુખ

○ ૧૯૩૦ : બાળસાહિત્ય માટે રણજિતરામ સુવર્ણચંદ્રક

ગુજરાત રાજ્યમાં નિર્મિત સાંસ્કૃતિક વનો

ક્રમ	સાંસ્કૃતિક વન	સ્થળ	વર્ષ	વિસ્તાર (હે.)
૧.	પુનિત વન	ગાંધીનગર	૨૦૦૪	૬
૨.	માંગલ્ય વન	અંબાજી	૨૦૦૫	૩.૫
૩.	તીર્થંકર વન	તારંગા	૨૦૦૬	૫.૪
૪.	હરિહર વન	સોમનાથ	૨૦૦૭	૧.૬
૫.	ભકિત વન	ચોટીલા	૨૦૦૮	૫.૮
૬.	શ્યામલ વન	શામળાજી	૨૦૦૯	૬.૩
૭.	પાવક વન	પાલીતાણા	૨૦૧૦	૭.૪
૮.	વિરાસત વન	પાવાગઢ	૨૦૧૧	૬.૫
૯.	ગોવિંદગુરુ સ્મૃતિવન	માનગઢ	૨૦૧૨	૫
૧૦.	નાગેશ વન	દ્વારકા	૨૦૧૩	૬
૧૧.	શકિત વન	કાગવડ	૨૦૧૪	૭.૫

૧૨.	જાનકી વન	ભીનાર	૨૦૧૫	૯
૧૩.	મહિસાગર	વહેરાખાડી	૨૦૧૬	૬
૧૪.	આમ્રવન	બાલચૌઢી	૨૦૧૬	૫
૧૫.	એકતા વન	મોતા	૨૦૧૬	૬.૮
૧૬.	શહીદ વન	ભૂયરમોરી	૨૦૧૬	૧૦

: 'દીવાદાંડી' હવે ઈન્ટરનેટ પર ઓનલાઈન પણ ઉપલબ્ધ :

'દીવાદાંડી' હવે ઈન્ટરનેટ પર ઓનલાઈન નીચેની શૈક્ષણિક વેબસાઈટ અને બ્લોગ પર ઉપલબ્ધ બન્યું છે. આ સાઈટ પરથી 'દીવાદાંડી' ડાઉનલોડ પણ કરી શકાય છે. 'દીવાદાંડી'ને બહોળા સમુદાય સુધી પહોંચાડવામાં યશભાગી બનનાર સૌનો હું હૃદયપૂર્વક આભાર માનું છું.

www.shikshanjagat.in
www.pravinvankar.com
www.baldevpari.com

પત્રવ્યવહાર/પ્રાપ્તિસ્થાન

મનીષ સુથાર
મદદનીશ શિક્ષક
પ્રાથમિક શાળા, સમાદરા.
તા.જિ : ખેડા.
પિન. ૩૮૭૧૨૦
મો. ૯૦૯૯૧૭૨૧૭૭

E-mail: manishsuthar123@gmail.com

TO.

PRINTED METTER

.....
.....
.....
.....

PIN.

--	--	--	--	--	--

COMPOSED BY : Manish suthar, asst. teacher, prathamik shala samadara, ta & di: kheda